

ЦЕНТЪР ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ - ЦЕНТЪР ЗА РАБОТА С ДЕЦА – ПЛЕВЕН КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

Обобщени резултати и анализ на проведено анкетно проучване с кандидат-гимназисти от 10 училища на територията на гр. Плевен

В периода 01/04/2024 г. – 30/04/2024 г. кариерните консултанти към ЦПЛР – ЦРД, гр. Плевен проведоха анонимно анкетно проучване сред учениците в 7 клас от училищата в гр. Плевен, за да проверят готовността им да направят информиран и осъзнат избор на профил или специалност от професия при кандидатстването им след седми клас.

Резюмирайки въпросите на анкетата, обект на настоящия анализ, е важно да посочим наличието на различни по вид въпроси, които изграждат синтетичния ѝ характер. Синхронизирането на отворени и затворени въпроси, осигурява на ученика по-голяма свобода при отразяване на мнение.

Резултатите от проучването ще послужат за планиране на работата на кариерните консултанти с конкретната целева група и за избор на теми, отговарящи на техните образователни нужди.

Всеко ръководство на училищата, взели участие в проучването, получава като обратна връзка анализ на резултатите на своите ученици, за да направи съответните изводи, касаещи необходимостта от планиране на дейности по кариерно ориентиране за следващата учебна година.

Критерии за анализ на резултатите от анкетните карти:

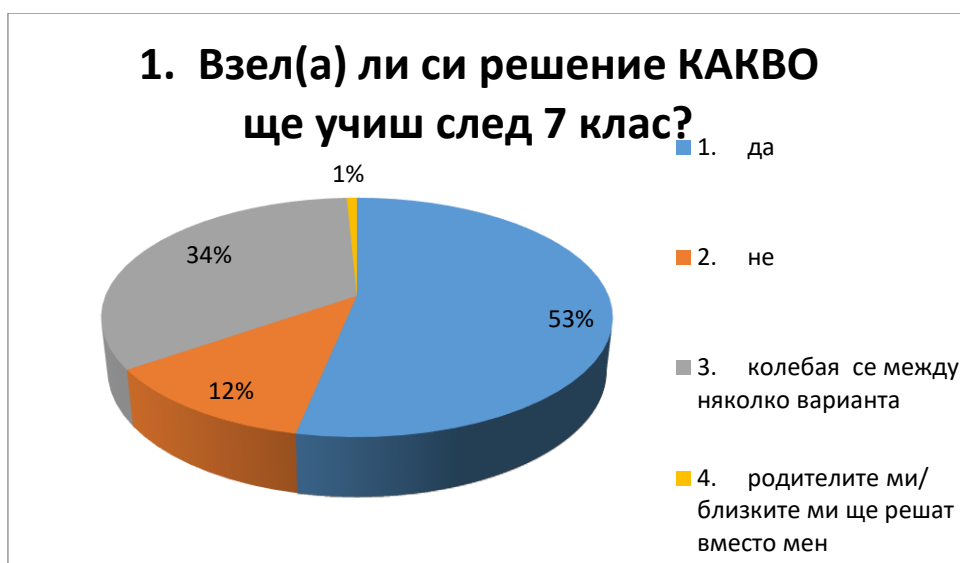
- готовност за избор на профил/професия;
- избор на конкретно училище;
- най-важните хора, които подкрепят ученика в избора на продължаващо образование;
- ценности, които са важни за учениците при образователен избор.

Извадката за изследваните лица е представителна. В проучването са участвали 530 ученици - това са около 70% от седмокласниците в гр. Плевен.

Анализът, изводите и препоръките от анкетата са изведени след обобщеното представяне на емпиричните резултати и онагледени със съответните графики и диаграми.

Резултати и анализ:

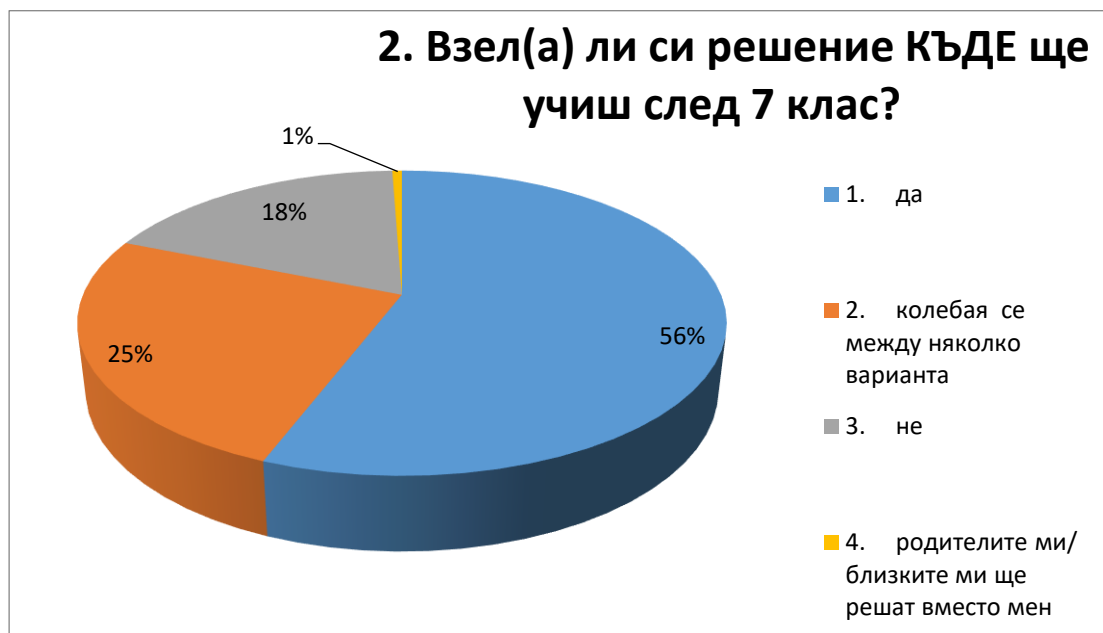
1. Взел(а) ли си решение какво (в какъв профил/професия) ще учиш след 7 клас?

На въпроса „Взел(а) ли си решение КАКВО ще учиш след 7 клас?“, **53%** от анкетираните ученици дават положителен отговор, което ни дава основание да направим извод, че те вече са направили своя избор относно бъдещият си профил/професия в училище. Тези, които се колебаят са **34%**, а **12%** от анкетираните все още не са взели решение, което показва липса на ясна представа и готовност за избор на продължаващо образование. Малка част от учениците - **1%** смятат, че родителите им са тези, които ще вземат решение вместо тях - те не се чувстват достатъчно уверени сами да вземат решение за образователния избор, а разчитат на своите близки.

Оказва се, че около половината от анкетираните ученици не са решили, колебаят се или очакват някой друг да избере вместо тях, какво биха искали да учат след 7 клас. Това потвърждава общоприетото схващане, че бъдещите гимназисти не са ориентирани относно своето бъдеще и то на финала на своето основно образование.

2. Взел(а) ли си решение къде (в кое училище) ще учиш след 7 клас?

От отговорите на следващия въпрос, който касае избора на конкретно училище, става ясно, че **56%** от анкетираните ученици са избрали конкретно училище, в което ще продължат своето образование, а **25%** се колебаят. Цели **18%** не са решили в кое училище ще продължат своето образование.

Има лека промяна в тенденцията, че за кандидат-гимназистите е по-лесно да изберат конкретно училище, в което да продължат да учат, отколкото профил или специалност от професия в съответното училище. Резултатите показват почти изравнени стойности за избора на профил/професия и конкретно училище.

3. Какво определя избора ти на училище?

На следващия въпрос се визуализират следните резултати: **68%** от учениците избират училище, водени от желанието да получат добро образование, **19%** избират на база среда за развитие, **10%** се влияят от добрата репутация, а **3%** се съобразяват с желанието на техните родители. За учениците доброто образование се определя повече от „имиджа“ на конкретното училище, средата за развитие, учебната атмосфера и др., отколкото от предлаганите профили или специалности от професии, които училищата предлагат, както и за възможностите за професионално развитие, които дава всяка една от тях и не на последно място, доколко предлаганите възможности отговарят на техните предпочитания, интереси и способности.

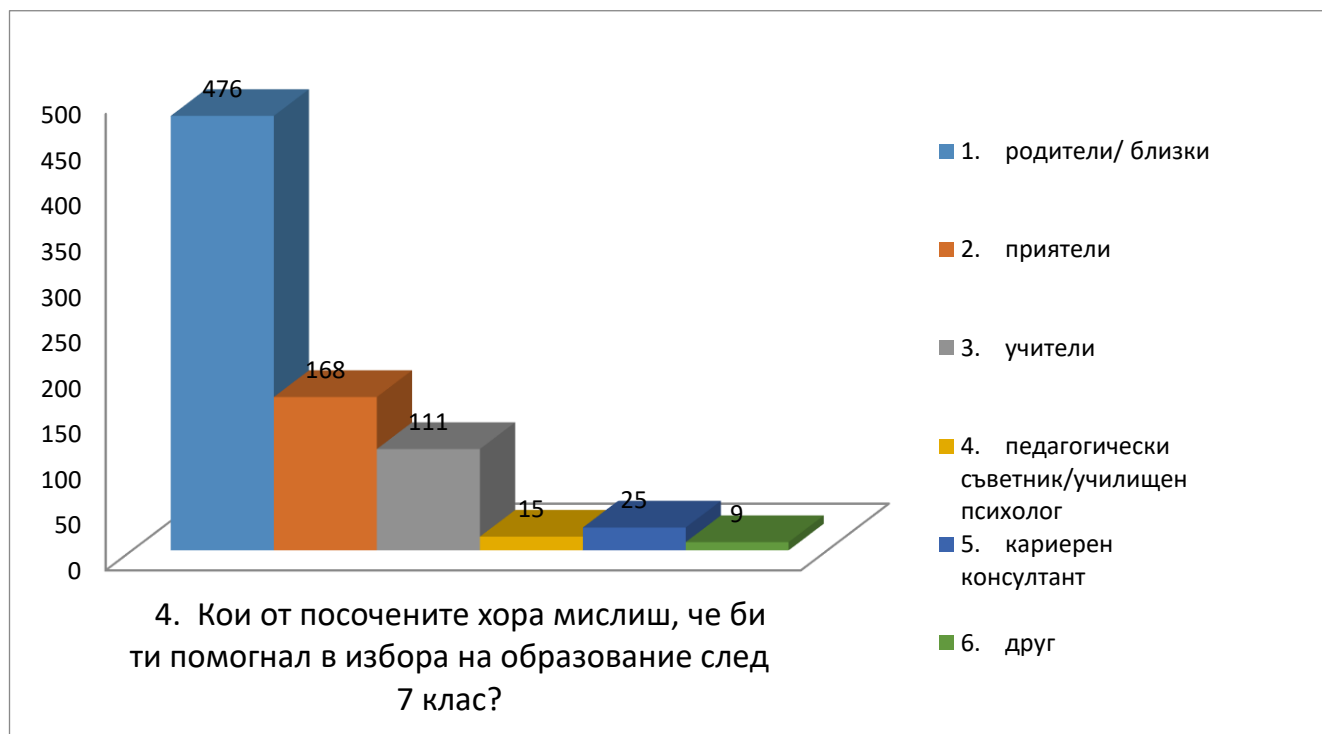
4. Смяташ ли, че си достатъчно подготвен, за да можеш сам (а) да направиш този избор?

На въпроса „Смяташ ли, че си достатъчно подготвен(а), за да можеш сам(а) да направиш този избор?“, с който се целеше да се провери готовността на учениците да вземат решение, учениците показват самочувствие и увереност, характерна за тяхната възраст, дължащи се на желанието да демонстрират автономност. Цели **74%** от тях отговарят утвърдително, а само **16%** признават, че имат нужда от помощ и подкрепа. Едва **9%** от тях признават, че не са достатъчно подготвени да направят сами този избор.

Дългогодишната работа на кариерните консултанти с тази целева група, изразяваща се в групова и индивидуална работа, дава основание да се направи извод, че все още много малък процент на учениците, наистина са подготвени да направят самостоятелен и осъзнат избор, а тяхното самочувствие се дължи на стремежа за самостоятелност, който е характерен за възрастта.

5. Кои от посочените хора мислиш, че би ти помогнал в избора на образование след 7 клас?

Целта на този въпрос е да се провери кои са значимите хора, които учениците биха потърсили за помощ и съвет при избора на образование.

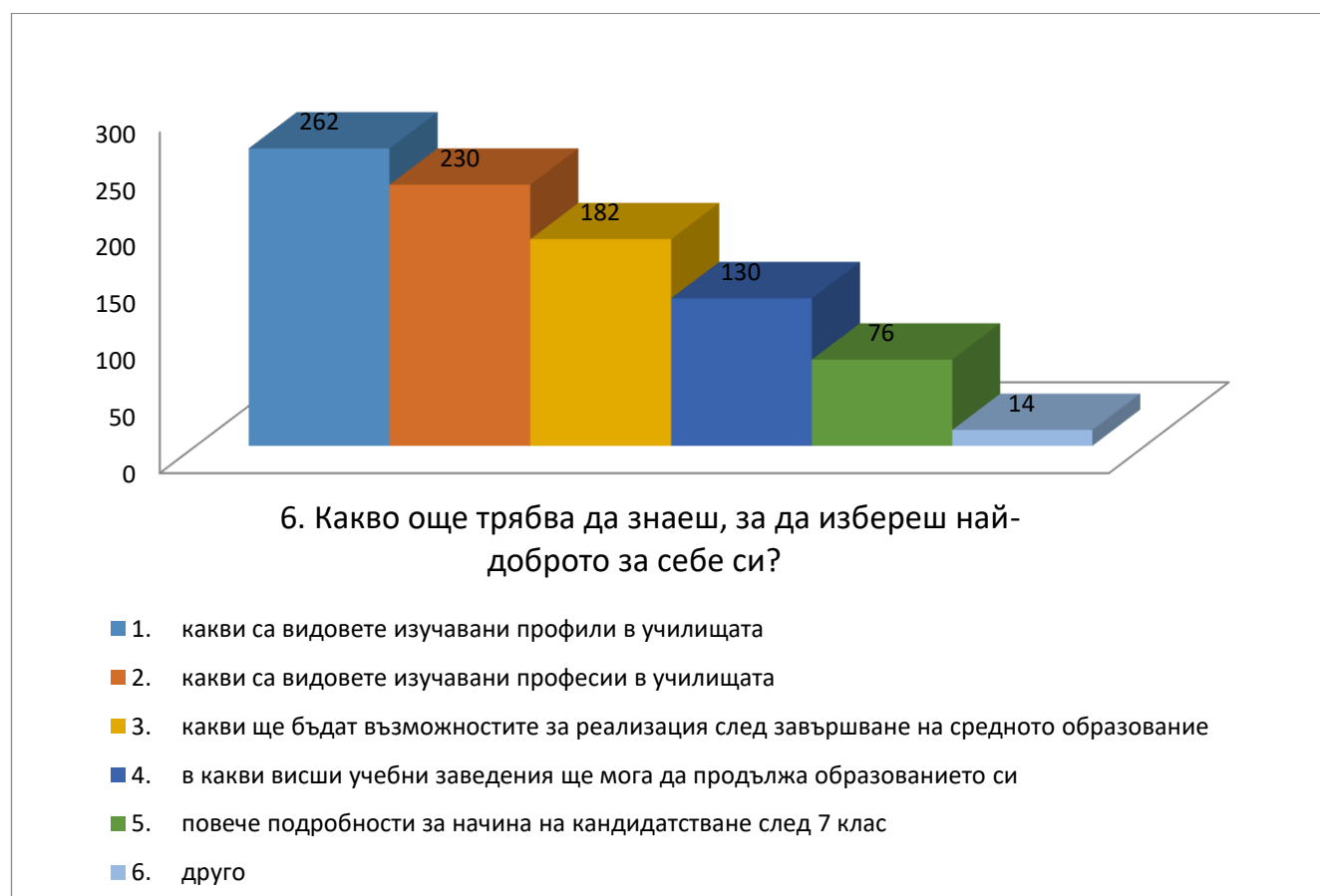
Подрастващите се влияят от редица фактори, които са причина за формирането на тяхното мнение, възгледи и като цяло изграждането им като индивидуална личност. Един от най-важните фактори е семейството и родителския пример, защото родителите са модел за подражание на детето, затова без особени изненади на първо място са родителите и близките, посочени от **476** ученика. Следващият фактор е средата, в която се намира детето - неговите съученици, приятели и познати. Те също допринасят малко или много със своето поведение и пример за изграждането на положителни или негативни черти и разсъждения – отговорите го илюстрират. Общо **168** ученика биха се обърнали за съвет към своите приятели.

За разлика от сериозното присъствие на родителското мнение, учителите нямат такова силно влияние при избора на професия, може би поради недостатъчната им ангажираност в този процес - с доверието на **111** ученика се ползват учителите.

Изборът на профилирано/професионално образование при учениците на тази възраст, в повечето случаи не е изцяло осъзнат. От проведената анкета става ясно, че учениците не осъзнават нуждата от подкрепа от други специалисти, в това число и кариерните консултанти.

Хората, които имат основно задължение да подкрепят учениците в избора на продължаващо образование – кариерните консултанти и психолозите/педагогическите съветници са посочени малък брой пъти, което дава основание да се направи извода, че системата за кариерно ориентиране в училищното образование продължава да не функционира по правилния начин заради неуредения статут на кариерните консултанти и липсата на нормативни правила за провеждането на дейностите по кариерно ориентиране.

6. Какво още трябва да знаеш, за да избереш най-доброто за себе си?

С този въпрос се целеше събирането на информация за конкретните нужди на учениците, за да направят информиран и осъзнат избор.

Повечето ученици посочват, че се нуждаят от информация, касаеща предлаганите профили и професии в училище. Следва заявена нужда от информация за възможностите за реализация след завършване на средно образование и възможностите за продължаване на обучението във

ВУЗ след завършване на гимназията, което показва желанието на седмокласниците да развият уменията си за планиране на кариерния избор.

Малък е броят на учениците, които декларират нуждата от информация за начина на кандидатстване след 7 клас - **76**. Само **14** души са избрали “друго“, което в повечето случаи е информация, свързана с допълнителни възможности при избора на училище – получавани стипендии, шофьорска книжка, транспорт, общежитие, международен обмен и др.

7. Ако си избрал какво и/или къде ще учиш, знаеш ли какво ще можеш да работиш, когато завършиш училище с избория от теб профил или професия?

Повече от половината анкетирани **60%** споделят, че са запознати с възможностите за професионална реализация, след като завършат средното си образование. Тъй като все още не са направили своя избор, **25%** не могат да отговорят, а **12 %** изобщо не са се интересували от предлаганите образователни алтернативи.

Важно е да се отбележи, че тези ученици, които избират профилирано образование, все още не са направили дългосрочен професионален избор и е трудно да обвържат продължаващото си образование с реализация в конкретна професионална област.

За учениците, които са направили избор, свързан с професионална паралелка, е по-лесно и по-ясно да дадат отговор за своята бъдеща професионална реализация.

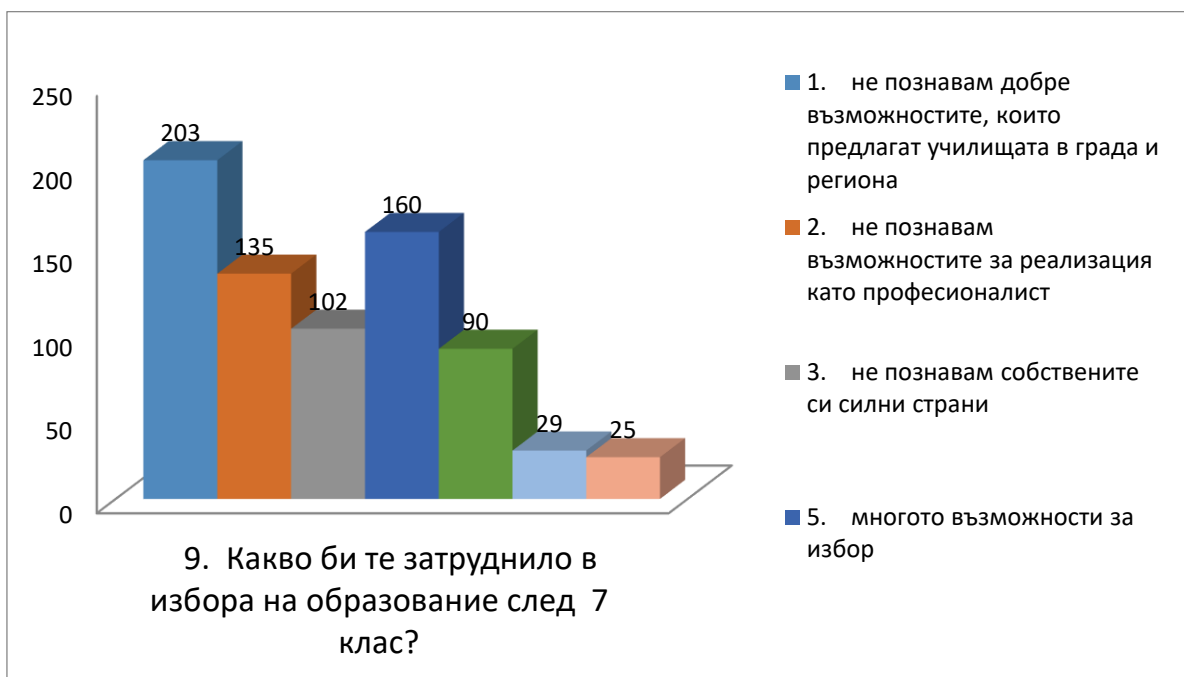
8. Ако си избрал какво и/или къде ще учиш, знаеш ли какво и къде ще можеш да продължиш да учиш, когато завършиш училище с избрания от теб профил или професия?

С този въпрос се цели да се установи, дали при избора на продължаващо образование учениците взимат предвид бъдещата си реализация не само на пазара на труда, но и при преход в следваща образователна степен, а именно кандидатстването във ВУЗ. Търси се информация за това, доколко са запознати с възможностите за реализация в един или друг профил или специалност от професия, към която са се насочили.

На въпроса дали са запознати с възможността за продължаване на образованието си **55%** са отговорили положително, а **18%** не знаят. С отговор не се ангажират **26%** от тях, тъй като все още не са избрали какво и/или къде ще учат.

9. Какво би те затруднило в избора на образование след 7 клас?

Сред основните трудности при избора на образование, учениците посочват, че не познават добре предлаганите от средните училища образователни възможности (профили/професии). На второ място, учениците споделят, че многото възможности за избор е това, което ги затруднява.

На трето място учениците са посочили, че не знаят къде ще могат да се реализират като професионалисти, избирайки даден профил или професия.

Липсата на достатъчно самопознание за интересите и силните им страни, е причина за затруднения при избора на **102** от анкетираните ученика.

Малкото възможности за избор влияят на избора на **90**, а **29** посочват, че не срещат подкрепа, за да реализират собствения си избор.

Предвид динамичната среда, в която живеем съвсем логично е техните притеснения да са свързани с възможностите им за успешно бъдеще след завършване на средно образование. Тук може да се обърне внимание на недостатъчната информация, която предлагат училищата, относно връзката на предлаганото от тях обучение и възможностите за реализация на пазара на труда. Посочената липса на яснота във връзка със силните страни на анкетираните, а оттам и невъзможността да вземат адекватно решение насочва вниманието ни към бъдеща работа в тази посока. Необходима е по-задълбочена индивидуална работа с учениците от страна на кариерните консултанти. Това се налага, за да могат учениците да разкрият собствените си интереси и способности и да направят един информиран и осъзнат избор.

10. Ако днес трябва да кандидатстваш, в кое училище и в какъв профил/ каква професия (паралелка) ще се запишеш да учиш?

На така зададения въпрос: „Ако днес трябва да избираш, в какво училище ще се запишеш да учиш?“ общо **43%** от анкетираните ученици избират профилирана подготовка, **42%** от учениците избират да продължат своето образование в училища, които предлагат професионална подготовка, а **10%** не посочват отговор. Останалите **5%** избират специализирани училища – училище по изкуства или спорт.

За последните пет години, за първи път се наблюдава толкова повишен интерес към професионалното обучение. Интересът към профилираното и професионалното обучение е изравнен.

Отново трябва да се отбележи, необходимостта от това, че учениците и техните родители могат да получават по-обширна и конкретна информация за учебните планове в профилираните, професионалните и специализираните училища.

Необходимо е ученици и родители да правят задълбочени проучвания за образователните възможности на територията на областта, да има по-ясни и по-конкретни училищни кампании, относно актуалния план-прием, предлаганите профили, професии и възможната кариерна реализация.

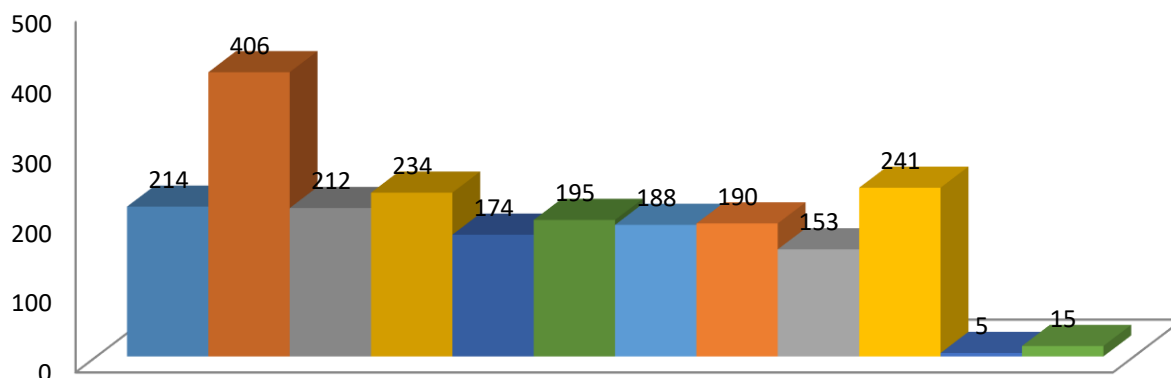
Има необходимост от по-задълбочена индивидуална работа с учениците, относно тяхното самоопознаване.

11. Ако не те приемат там, какво би избрал на второ място?*

На следващия въпрос: „Ако не те приемат там, какво би избрал на второ място?“ се наблюдава обърканост от страна на учениците и първите три резултата са много близки. Общо **28%** от учениците не знаят и не дават отговор, **38%** от тях биха избрали профилирано, а **31%** залагат на професионално обучение. Децата не осъзнават необходимостта от това да имат план за действие, необходим в случаите на кариерно планиране, а по-скоро разчитат на случайността и късмета. Ако изобщо са направили някакъв избор той се свежда до избор на един профил/специалност, не проучват алтернативите с техните плюсове и минуси.

12. Какво искаш да ти „дава“ твоята бъдеща професия?

12. Какво искаш да ти „дава“ твоята бъдеща професия?

- 1. престиж
- 2. по-високо заплащане (пари)
- 3. повече свободно време
- 4. възможност да пътувам
- 5. сигурност (да намирам лесно работа)
- 6. постоянно да подобрявам своите умения
- 7. да получавам нови знания
- 8. да помагам на другите
- 9. да създавам нови познанства и да общувам с интересни хора
- 10. да виждам резултата от своя труд
- 11. друго
- 12. не съм мислил(а) по този въпрос

На последният въпрос, касаещ работните ценности на младите хора се наблюдава следната тенденция – изравняване на външните работни ценности с вътрешните - сред най-желаните материални, осезаеми награди за труда учениците посочват: финансова възвръщаемост на положените от тях усилия – **406** от тях искат от професията да им носи по-добро заплащане, както и условията, при които ще работят в резултат на работата си – престиж и сигурност. Ценностната система на младите хора е изградена върху парите, а мечтите им са свързани с идеята за забогатяване.

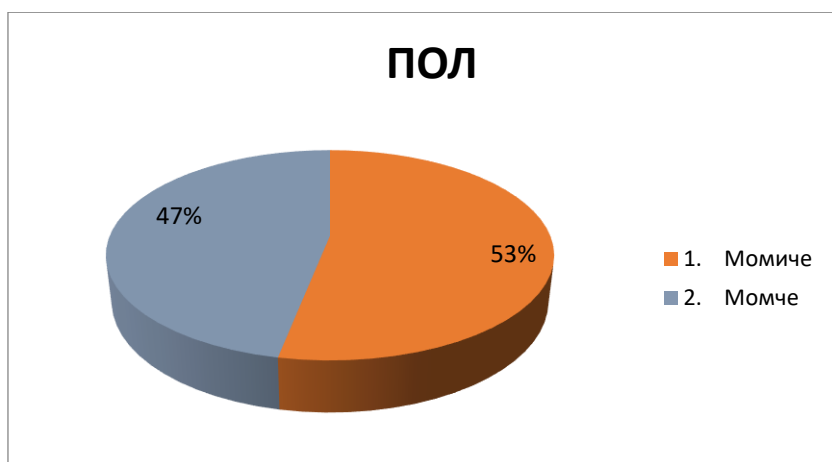
Все пак учениците посочват не малко пъти и ценностите, които ще им донесат вътрешно удовлетворение, такива, които водят до развитие на личността и нейното самоусъвършенстване. След парите, учениците избират възможността да виждат резултата от своя труд – **241** пъти е избрана тази ценност.

Много близки са стойностите на отговорите, свързани с желанието за подобряване на уменията и получаване на нови знания, което показва, че поне в определена степен учениците осъзнават, че за професионално развитие и необходимо паралелно да се повишават и подобряват знания и умения.

Обезпокоителни са следните данни: общуването и е избрано като възможност най-малко пъти. В ерата на „дигиталните деца“ се наблюдава отлив от дейностите, свързани с

комуникация и общуване. Това води до липса на социални умения, а това променя световния трудов пазар.

Демографски данни: Общ брой ученици взели участие в анкетното проучване – **530**, разпределени по пол: **261** момчета и **269** момичета.

Представянето на резултатите и обобщаването им, дават основание да се направят следните изводи и препоръки:

Изборът на училище и профил/професия след 7-ми клас е първата съзнателна стъпка към избора на бъдещия професионален път, по който детето ще поеме в живота, а кандидат-гимназистите продължават да не осъзнават неговата важност.

Изборът на учениците не е категоричен и се е формирал от мода, реклама, приятелства с други ученици и куп други фактори. Не на последно място родители са тези, които понякога вземат авторитарно решение за избора на продължаващо образование на своите деца, а това води до демотивация.

За да е успешен един ученик трябва да е мотивиран да кандидатства в определеното учебно заведение. Мотивацията стимулира индивида в неговите усилия към постигането на желаните цели и резултати.

В днешно време има голямо разнообразие от средни, профилирани/професионални гимназии, които предоставят качествено образование и подготовка за продължаване на образованието във висше учебно заведение и реализиране на пазара на труда.

Под влиянието на външни и вътрешни фактори е възможно кандидат-гимназистите да попадат в неподходяща за тях учебна среда, което води до създаване на условия за демотивация и липса на интерес към учебния процес – това е основна причина те да не могат да развият и покажат своя потенциал.

Затова трябва родители и учители да осъзнаят следната максима – за да е мотивиран един ученик, той трябва да е информиран.

За да направят осъзнат и информиран избор, учениците трябва да са запознати със:

- Характеристиките на предлаганите профили/професии;
- Реда и условията за прием в средните училища;
- Динамиката и потребностите на пазара на труда;
- Необходимо е да обърнат внимание на собствените си интереси, нагласи и мотивация за избор на продължаващо образование. Самоопознаването е в основата на успеха.

Всичко това, може да бъде постигнато след една съвместна работа между учителите, кариерните консултанти и родителите, които да поставят в центъра на своята работа ученика и неговите интереси и способности.

Подпомагането на индивидуалния образователен и професионален избор на учениците и подготовката им за професионална реализация в съответствие с възможностите на образователната система и пазара на труда трябва да е основна цел на всички заинтересовани страни.

И всичко това в името на бъдещето поколение!